

Samenvatting Projecten

Juni 2020

Regio Deal
**Zuidoost
Friesland**

Inhoudsopgave

VITALE KERNEN	3
STERKE REGIONALE KERNEN	3
Bestemming Wolvega	3
Geweldig Gorredijk	3
Winkelgebied Oosterwolde	4
Centrum Akkrum	4
Jubbega	4
LEVENDIGE KLEIN(RE) KERNEN	5
Regiofonds Zuidoost Fryslân	5
Versterken zelfredzaamheid (Dorp Ontwikkelmaatschappij)	5
Impuls Bakkeveen: Herinrichting Brink	6
WELZIJN VAN ONZE INWONERS	6
Aandachtsgebieden Oosterwolde en Noordwolde	6
Zorgeconomie	6
VEERKRACHTIG LANDSCHAP	7
GBIEDSONTWIKKELING BEEKDALEN	7
Gebiedsontwikkeling Beekdal Linde	7
Gebiedsontwikkeling Koningsdiep	8
Gebiedsontwikkeling Âlde Feanen	9
Integrale gebiedsontwikkeling Oostelijke Poort Friese Meren	9
EEN ROBUUST WATERSYSTEEM	9
Natuur- en watermaatregelen Oldelamer	9
Waterconservering Boschhoeve Nije Berkoop	9
Water vasthouden bij droogte: regelbare stuwen en duikers	10
Leer-en kenniscentrum Bodem	11
Uitvoering Landschapselementen uit Landschapsvisie Zuidoost Friesland	11
VERBINDENDE THEMA'S	12
DUURZAME LOKALE ENERGIE MET DE MIENSKIP	12
Samen doen geeft energie	12
Duurzaam toepassen openbare verlichting: natural glowing	12
HET GASTVRIJE 'ANDERE FRIESLAND'	12
Uitvoeringsprogramma R&T Zuidoost Friesland	12
Fietspont-verbindingen (onderdeel Oostelijke poort Friese Meren)	13
TOP: recreatiegebied De Heide	13
Zuidelijke poort (Driewegsluis)	14
EVALUATIE EN MONITORING	14
Proeftuin Fries Sociaal Planbureau regionale monitor brede welvaart	14

VITALE KERNEN

STERKE REGIONALE KERNEN

Bestemming Wolvega

Met ruim 13.000 inwoners is Wolvega de grootste kern van de gemeente Weststellingwerf en wonen bijna de helft van alle inwoners van de gemeente Weststellingwerf in Wolvega. Wolvega is hiermee geen stad, maar heeft wel andere vraagstukken dan de omliggende dorpen. We zien in Wolvega dat de sociale samenhang, die in de dorpen als van nature aanwezig lijkt, veel minder is. Hierdoor zien we bijvoorbeeld dat er weinig inwonersinitiatieven van de grond komen en is er geen vorm van inwoners vertegenwoordiging in Wolvega. Daarnaast zien we dat de inzet op het gebied van Wmo, jeugd en participatie, bovengemiddeld is in Wolvega.

Als gemeente willen we de sociale structuren in Wolvega versterken, zodat het dorp ook in de toekomst een prettige plek is om te wonen. Dit doen we met het programma 'Bestemming Wolvega', waarbij we in een participatietraject met inwoners verkennen over welke ideeën en wensen zij hebben. Met het versterken van de sociale structuren en de participatiecultuur wil de gemeente meer betrokkenheid creëren van inwoners bij de ontwikkeling van Wolvega, waardoor deze beter aansluit op de behoefte van de inwoners. Het is doel is om Wolvega, samen met haar inwoners, te ontwikkelen tot een dorp met een verhaal, met een aantrekkelijk winkelcentrum en een steviger sociale samenhang, met een basis voor de inwoners die moeite hebben om zelfstandig mee te doen aan de samenleving, een dorp dat bruist.

Geweldig Gorredijk

Gedeeltelijke Quick win

Het is goed wonen en werken in Gorredijk en dat moet zo blijven. Gorredijk is het grootste dorp van de gemeente Opsterland met bijna 7.400 inwoners. Het is één van de zestien regionale centra in Fryslân, met een belangrijke verzorgende functie voor de omliggende regio. De bevolkingsopbouw in Gorredijk en de samenstelling van het woningbestand, is afwijkend van de rest van Opsterland en vertoont gelijkenis met de grotere kernen in de regio. Ook hier spelen toenemende vergrijzing en ontgroening een belangrijke rol. Toerisme, detailhandel en MKB zijn belangrijke onderdelen in de samenleving van Gorredijk. We streven naar behoud en versterking van deze onderdelen van de lokale economie. De sociaal maatschappelijk problematiek behoeft extra (beleids)interventies.

Om in te spelen op bovenstaande ontwikkelingen, voert de gemeente Opsterland een dorpsdialoog met de inwoners van Gorredijk, waarin samen de kaders worden bepaald voor een Gorredijk dat ook in de toekomst een fijne plek is om te wonen, verblijven en ondernemen. In ontwikkeling is een integrale programmatische aanpak waarbij de

gemeente in gesprek gaat met eenieder over de rol die zij hierbij willen en kunnen spelen. De dorpsdialoog sluit goed aan bij het vervolgproces van de MFA De Skâns, waarbij het dorp een alternatief plan ontwikkelt onder het motto "het dorp is aan zet".

Winkelgebied Oosterwolde

Quick win

Oosterwolde is één van de sterke regionale kernen binnen Zuidoost. Om die reden werkt Oosterwolde aan een Masterplan Oosterwolde waarin een structurele versterking van het centrum centraal staat. Onderdeel van het centrumgebied is ook het zogenaamde aanloopgebied naar het centrum. Deze is verouderd en heeft een onaantrekkelijke uitstraling, o.a. door slecht onderhoud en leegstand. Met ondernemers, vastgoedeigenaren, bewoners en andere belanghebbenden in het gebied, zijn een aantal bijeenkomsten georganiseerd, waarin is gediscussieerd over de huidige situatie en kansrijke ontwikkelingen. Dit vormde belangrijke input voor de visie 'Oude dorp Oosterwolde'. De volgende stap is om samen met ondernemers uitvoering te geven aan deze visie. Dat is mogelijk door het vormgeven van een projectorganisatie (met een projectmanager) en door te werken aan de profilering van het aanloopgebied.

Centrum Akkrum

Gedeeltelijke Quick win

Samen met het dorp ontwikkelt de gemeente Heerenveen een centrumvisie voor Akkrum. Doel, het vitaal houden van de kern. Van aanpassingen in de openbare ruimte, stimuleren van het ondernemersklimaat en waterrecreatie, tot transformatie van functies. Zodanig, dat een aantrekkelijk leef-, werk- en woonklimaat gegarandeerd blijft. Vanuit verschillende kanten (o.a. bewoners, ondernemers etc.) zijn verschillende ideeën aangedragen en al uitgewerkt. Dit alles wordt getrechterd tot een visie van waaruit we aan de slag gaan met elkaar. Met deze aanpak wordt voorkomen dat het dorp op termijn leegloopt en haar voorzieningen (vitaliteit) verliest.

Tsjerkebleek is het gebied rondom de kerk in het hart van Akkrum en maakt als Quick win project onderdeel uit van de centrumvisie. Voor dit gebied en de aanloopstraten is door een werkgroep vanuit het dorp een plan gemaakt, met ondersteuning van een deskundige. De werkgroep bestaat uit omwonenden, ondernemers, vertegenwoordigers van de kerk en Plaatselijk Belang. De werkgroep zorgt voor draagvlak in het dorp voor het ontwerp. De Quick win richt zich op het opknappen van het belangrijkste gedeelte van het centrum, rondom de kerk, de Tsjerkebleek. Het opknappen van dit deel is een eerste stap en een impuls voor het opknappen van hele centrum van Akkrum.

Jubbega

Samen met het dorp, ontwikkelt de gemeente Heerenveen een centrumvisie voor Jubbega. Doel, het vitaal houden van de kern. Van kleine aanpassingen in de openbare ruimte, tot transformatie van functies. Zodanig, dat een aantrekkelijk leef-, werk- en woonklimaat

gegarandeerd blijft. Vanuit verschillende kanten (o.a. bewoners, ondernemers etc.) zijn verschillende ideeën aangedragen. Dit alles wordt getrechterd tot een visie van waaruit we aan de slag gaan met elkaar. Met deze aanpak wordt voorkomen dat het dorp op termijn leegloopt en haar voorzieningen (vitaliteit) verliest.

Met het vitaliseren van de kern Jubbega wordt ook de kwaliteit van de regio versterkt, beter gepositioneerd en uitgedragen. Met de ingreep in het centrum is het streven om het dorp aantrekkelijk te houden voor mensen van binnen en buiten de regio om te wonen en/of te verblijven. Daarbij wordt niet enkel naar het hier én nu gekeken, maar ook naar het effect op toekomstige generaties. Bij het vitaliseren van de kern is duurzaamheid van belang, denk daarbij aan verduurzamen van de gebouwde en ongebouwde omgeving, maar ook de transformatie van verharding naar groen (klimaatadaptatie). Als gevolg hiervan ontstaat een vergroende omgeving waarin het prettig wonen, werken en verblijven is.

LEVENDIGE KLEIN(RE) KERNEN

Regiofonds Zuidoost Fryslân

Dit regiofonds is bedoeld ter financiële ondersteuning van mienshipsinitiatieven voor de leefbaarheid. Zoals het creëren van ontmoetingsplekken of bijvoorbeeld het opzetten van dorps- energiecoöperaties. Het regiofonds heeft een vernieuwende werkwijze ter stimulering van de regionale verbinding en samenwerking, waarbij de mienskip grote invloed heeft de verdeling van de budgetten binnen de kaders van de Regio Deal.

De mienskip kan nieuwe initiatieven aandragen die gericht zijn op ontmoeting en samenwerking, met een vraag om financiële ondersteuning van minimaal 30.000 en maximaal 50.000 euro mogelijk te maken. Het project stimuleert hiermee zelfwerkzaamheid, samenwerking en leefbaarheid in de regio. Het regiofonds is extra naast het lopende Iepen Mienskipsfûns van de provincie Fryslân en dorpenfondsen van de gemeenten.

Versterken zelfredzaamheid (Dorp Ontwikkelmaatschappij)

Quick win

De mienskip is krachtig in de vele kleine kernen. Door de ontgroening en dubbele vergrijzing, staat het mienshipsgevoel onder druk, ook in de nu nog sterk verbonden gemeenschappen. Om de kleine kernen levendig en vitaal te houden, is de betrokkenheid van de mienskip essentieel. De methodiek Dorp Ontwikkelings Maatschappij (DOM), die in Noordoost Fryslân beproefd is, wordt ingezet om de mienskip te ondersteunen bij het ontwikkelen van leefbaarheidsinitiatieven. DOM staat voor toekomstbestendige dorpsontwikkeling: kwaliteit van de ruimtelijke en sociale omgeving is een stimulans voor de leefbaarheid. Hierbij werken ondernemende inwoners samen met de overheid.

We willen in de uitvoeringsperiode van de Regio Deal in minimaal tien dorpen verdeeld over de regio helpen bij het ontwikkelen van mienshipsinitiatieven door het opzetten van DOM's. En dat dit navolging krijgt in andere dorpen. Kennisuitwisseling tussen de dorpen is hier een belangrijk onderdeel van. Dorpen kunnen daarbij elkaar opzoeken en versterken bij vergelijkbare vraagstukken.

Impuls Bakkeveen: Herinrichting Brink

Quick win

Vanuit de dorpsvisie van Bakkeveen is een werkgroep in het leven geroepen om het centrum een upgrade te geven. Doel is om het dorp aantrekkelijker te maken voor inwoners, recreanten en toeristen. De werkgroep heeft begin 2019 een definitief concept "schetsplan Brink" (inclusief kostenraming) gepresenteerd. De volgende stap is het schetsplan uitwerken tot definitief ontwerp. Deze stap kan de gemeente Opsterland relatief snel nemen door het vele werk dat de afgelopen tijd al is verzet. Hierna volgt de uitvoering.

WELZIJN VAN ONZE INWONERS

Aandachtsgebieden Oosterwolde en Noordwolde

Het project Aandachtsgebieden is in 2009 door provinciale staten geïnitieerd om in veertien jaar tijd de sociaaleconomische positie en de fysieke leefomgeving te verbeteren van inwoners van de gemeenten Ooststellingwerf (in Oosterwolde en Haulerwijk) en Weststellingwerf (in Noordwolde) in zijn algemeenheid en die van mensen in een achterstandssituatie in het bijzonder.

Voor het project Aandachtsgebieden zijn de volgende uitgangspunten geformuleerd:

- Een integrale aanpak van fysieke- en sociale achterstanden met nadruk op economische ontwikkeling is vereist;
- De aanpak moet van onderop gebeuren en uitgevoerd worden in nauwe samenwerking met bewoners en bewoners moeten hierin verantwoordelijkheid krijgen;
- Inzet van langdurige projecten, waarbij de bundeling van verschillende projecten binnen een dorp of wijk belangrijk is.

Zorgeconomie

Met het thema Zorgeconomie willen we inzetten op een leefbare- en betaalbare regio, waar onze inwoners prettig kunnen (blijven) wonen en werken. Prettig wonen heeft niet alleen te maken met een goed onderhouden huis, een toegankelijk winkelcentrum of voldoende ontmoetingsplekken. Dit gaat erover wat we als regio kunnen doen om de sociaalmaatschappelijke uitdagingen tegemoet te treden. Als samenwerkingspartners sluiten we binnen Zorgeconomie aan bij de actuele- en regiospecifieke thema's als ontgroening, (dubbele) vergrijzing en afname van voorzieningen. Door het ontwikkelen van nieuwe concepten en preventieve ondersteuning aan inwoners en met name ouderen,

kan gevraagde zorg worden uitgesteld waardoor kosten worden bespaard. Dit willen we bereiken door in te zetten op: werkgelegenheid, gezond & veilig oud worden en positieve gezondheid (in relatie tot de Blue Zone).

We willen met de 'mienskip' de ontwikkelkansen voor zorg en welzijn oppakken. Met als doel dat oud en jong elkaar helpen en formele- en informele zorg elkaar versterken. We willen dat onze (oudere) inwoners goed kunnen wonen en de juiste zorg op de juiste plaats en tijd kunnen ontvangen of halen. Om voldoende zorg te kunnen bieden, is voldoende goed geschoold personeel noodzakelijk. We willen met het project Zorgeconomie een bijdrage leveren aan het beter beheersbaar krijgen van de Wmo-budgetten.

VEERKRACHTIG LANDSCHAP

GEBIEDSONTWIKKELING BEEKDALEN

Gebiedsontwikkeling Beekdal Linde

Quick win

Tussen Wolvega en de Hoeve in de Lindevallei stroomt de Linde. In de gebiedsontwikkeling van Beekdal Linde vindt een versterking van de natuur plaats. Het is een opwaardering van de ecologische hoofdstructuur en de hermeandering van de Linde. Daarnaast is in deze gebiedsontwikkeling aandacht voor de beleefbaarheid van het gebied. Met een integrale aanpak van de projecten draagt de gebiedsontwikkeling bij aan doelen van natuurherstel en de ontwikkeling en het realiseren van een veerkrachtig watersysteem, het vergroten van de recreatieve en toeristische, de landschappelijke en de cultuurhistorische waarden in het gebied.

Hieronder een overzicht van de verschillende deelprojecten die onderdeel zijn van de gebiedsontwikkeling:

- *Fietspad Beekdal*

Waardoor mensen uit de regio Zuidoost, maar ook van buiten de regio, het landschap meer ervaren. De toename van de beleefbaarheid van het unieke landschap leidt tot een grotere herkenbaarheid van de regio en een toename van mogelijkheden voor recreatie en toerisme.

- *Hermeandering Linde*

In zijn huidige vorm is de Linde niet of nauwelijks herkenbaar als beek. Om het natuurlijke karakter van de beek weer terug te krijgen, is een planopzet gemaakt om de

gekanaliseerde Linde weer te laten meanderen. Het beekstelsel wordt hiermee natuurlijker maar ook duurzamer, robuuster en vooral klimaatbestendiger ingericht.

- *Tepespolder Steggerda*

Tussen Steggerda en ten zuiden van de Lindevallei ligt de Tepespolder. Deze 18,5 ha grote landbouwpolder heeft een circa 90 cm lager waterpeil dan het aangrenzende natuurgebied Lindevallei. Door aankoop en inrichting van een aantal percelen in de Tepespolder door It Fryske Gea kan de waterhuishouding duurzamer, robuuster en vooral klimaatbestendiger worden ingericht. De maatregel levert ook een vermindering van de verdroging en leidt door de peilverhoging en opheffing van het gemaal ook tot reductie van de CO₂ uitstoot op deze veengronden.

- *Polder IJkenverlaat*

Tussen Nijeholtpade en de Hoeve in de Lindevallei ligt de polder IJkenverlaat. Deze circa 45 ha grote polder bestaat grotendeels al uit verworven maar nog niet ingerichte natuurgronden. Door het laatste deel agrarische grond binnen de in te richten polder te voorzien van een particuliere bemaling, kan het huidige gemaal polder IJkenverlaat komen te vervallen. Het beekstelsel wordt hiermee natuurlijker, duurzamer, robuuster en vooral klimaatbestendiger ingericht.

Een nadere keuze volgt of het project Tepespolder Steggerda of Polder IJkenverlaat wordt opgenomen in Regio Deal project Beekdal Linde.

Gebiedsontwikkeling Koningsdiep

Gedeeltelijke Quick win

In de gebiedsontwikkeling Koningsdiep wordt 500 ha nieuwe natuur (Natuurnetwerk Nederland) rondom de beek Alldjip (Koningsdiep) gerealiseerd, waarbij het water van de beek meer ruimte wordt gegeven. Dit resulteert in meer biodiversiteit en een klimaatbestendig beekdal waarbij de recreatieve routestructuur wordt verbeterd en vormen van natuurinclusieve landbouw worden ontwikkeld. De volgende vier onderdelen worden binnen dit project uitgevoerd:

- Inrichting van 17 ha natuur in het beekdal bij Oude Bosch;
- Aanleg van faunapassage Bakkefeansterfeart - nieuw brongebied sluit aan op oude meanderende beek;
- Verbetering van het recreatief fietspadennetwerk in- en rondom beekdal;
- Ontwikkeling van proefpilot Natuurinclusieve landbouw in beekdal – voorbereiding nieuwe “beekdalpakketten” aansluitend op agrarisch- en natuurbeheerpakketten in samenwerking met ELAN, onderwijs en lokale grondeigenaren.

Gebiedsontwikkeling Âlde Feanen

Gedeeltelijke Quick win

De gebiedsontwikkeling Alde Feanen zorgt voor een evenwichtige balans tussen natuur, landbouw, water, recreatie en toerisme. In en rondom het Natura 2000-gebied de Alde Feanen worden daarvoor de nodige fysieke maatregelen getroffen die zorgen voor een veerkrachtig landschap, zoals de aanpak van de waterhuishouding en de inrichting van natuurnetwerk Nederland. In nauw overleg met de streek verbeteren we hiermee de kwaliteit van een uniek landschap. In het natuurgebied is ook behoefte aan verbeterde recreatieve beleving voor land- en waterrecreatie. Daarom is het plan om een vaarroute voor kleine recreatievaart, een zwemstrand en vissteiger te ontwikkelen.

Integrale gebiedsontwikkeling Oostelijke Poort Friese Meren

Deze gebiedsontwikkeling stimuleert economische groei door landgebonden recreatie in de Friese Wouden en waterrecreatie op de Friese Meren op een alternatieve en duurzame wijze aan elkaar te verbinden. Daarnaast houdt dit project zich bezig met het versterken van de Friese watersportstructuur door een sterkere verbinding met Noordoost Friesland en Groningen. Ook het creëren van een veiliger situatie door de scheiding tussen de Beroeps- en recreatievaart draagt hier aan bij. Tegelijkertijd stimuleert dit project duurzaam vrachtvervoer over het water om CO2 te reduceren. Met fysieke ingrepen in het landschap, wordt de recreatieve basisstructuur versterkt in combinatie met het oppakken van wateropgaven (boezemuitbreiding, oever- en kadeonderhoud). Dit alles zijn de hoofdingrediënten waarmee de gebiedsaanpak Oostelijke Poort Friese Meren (OPFM) het gebied tussen Grou en Drachten aantrekkelijk en leefbaar houdt en maakt voor inwoners, bezoekers en natuur in dit gebied. De Regio Deal maakt hier een versnelling op mogelijk.

EEN ROBUUST WATERSYSTEEM

Natuur- en watermaatregelen Oldelamer

Tussen Wolvega en de Tjonger ligt het plangebied Oldelamer/Nijelamer. In dit gebied zijn een aantal extra kansen uitgewerkt om de waterhuishouding in het landelijke gebied te verbeteren voor zowel de natuur als de landbouw. Met deze maatregelen maken we Oldelamer robuuster en klimaatbestendiger. Dit doet Wetterskip Fryslân samen met Staatsbosbeheer, landeigenaren en gemeente Weststellingwerf. De natuur- en watermaatregelen Oldelamer/Nijelamer” worden in 2022/2023 uitgevoerd in het natuurgebied Brandemeer, verspreid in het landbouwgebied en deels ook op de grens van landbouw en natuur.

Waterconservering Boschhoeve Nije Berkoop

Boschhoeve gaat om een combinatie van waterconservering en piekberging door het aanbrengen van knijpstuwten (peilverhoging) en verondiepen van overmatig diepe

watgangen om zo verdroging te bestrijden. Ook de capaciteit voor piekberging van water gaat fors vooruit door een regenwaterberging in combinatie met "swales" (brede ondiepe greppels die normaal droog staan maar bij piekneerslagen tijdelijk watervoerend zijn) en enkele honderden meters flauwe natuurvriendelijke oevers.

Water vasthouden bij droogte: regelbare stuwen en duikers

Gedeeltelijke Quick win

Deze maatregelen worden uitgevoerd verdeeld over zo veel mogelijk gemeenten in Zuidoost Friesland. Een groot gedeelte van het scoop gebied is zgn. vrij afstromend (hellend) gebied. Dit betekent dat van nature het water afstroomt naar lager gelegen gebieden. M.b.v. een stelsel van watgangen, stuwen en duikers, is het gebied in compartimenten opgedeeld. Nu zijn veel van deze stuwen voorzien van een vaste kruinhoogte (zgn. vaste stuwen). Om in tijden van droogte het water beter en langer te kunnen vasthouden, moeten de vaste stuwen worden vervangen door een regelbare variant. Door in de watgangen ook de duikers op andere hoogtes te leggen, wordt het systeem nog beter (meer getrapt) ingericht om langer water te kunnen bergen en vasthouden. Het waterpeil zal in tijden van droogte hoger zijn wat goed is tegen verdroging en onnodig diep wegzakken van grondwaterstanden. Door de nieuw aan te leggen duikers te vervangen voor een visvriendelijker variant, wordt het migreren van vis ook verbeterd.

- *Pilot water vasthouden bossen Oranjewoud*

De vitaliteit van de bossen in Oranjewoud verslechtert de laatste jaren. Verdroging en daarmee een grotere gevoeligheid voor droge jaren/perioden spelen daarin een grote rol. Dit heeft negatieve gevolgen voor zowel de biodiversiteit, natuurwaarden als landschappelijke waarden. De laanbomen zijn zeer bepalend voor het landschap. Plaatselijk Belang heeft de Gemeente Heerenveen, Staatsbosbeheer en Wetterskip Fryslân benaderd met de vraag of er waterhuishoudkundige maatregelen mogelijk zijn om de vochtvoorziening voor het bos/laanbomen te verbeteren zodat de vitaliteit verbetert en het bos minder gevoelig wordt voor droge jaren/perioden. Door gebiedseigen water vast te houden en zo nodig water aan te voeren kan de grondwaterstand beter op peil worden gehouden. De resultaten van deze pilot zijn ook toepasbaar bij andere bosgebieden op zandgrond zoals Appelscha en Bakkeveen.

- *Verdrogingsbestrijding natuurgebied Grachtkavel*

Ten westen van Scherpenzeel tussen Tjonger en Rottige Meente, ligt midden in het landbouwgebied het 34 ha grote natuurgebied de Grachtkavel van Staatsbosbeheer. Het gebied bestaat uit een aantal plassen die naast vele vogels ook reeën en otters aantrekken. Het natuurgebied staat in de zomer onder druk: de plassen vallen droog doordat de wateraanvoer vanuit de Tjonger stopt. De aanvoerroute is lang en gevoelig voor begroeiing met waterplanten. Om dit te verbeteren wordt als maatregel een 'noodoverloop' aangelegd die de aanvoerroute meer dan halveert. Ook is hierdoor in de zomer minder onderhoud van de aanvoersloot nodig. Waterplanten kunnen blijven staan, wat goed is voor de biodiversiteit. De uitvoering van de maatregel is gepland vanaf de tweede helft van 2020.

Het project is onderdeel van het gebiedsproject de 'Groote veenpolder' waarin de overheden samenwerken met landbouw en bewoners, om de negatieve gevolgen van bodemdaling door veenoxidatie te verminderen. Het project stimuleert de samenwerking binnen dit gebiedsproject.

GOEDE BODEMGESTELDHEID, WATERKWALITEIT EN DE BIODIVERSITEIT

Leer-en kenniscentrum Bodem

Gedeeltelijke quick win

Het doel is om een leer- en onderzoekscentrum 'Bodem' op te zetten waar agrariërs, bedrijven, onderzoekers en studenten kennis kunnen vergaren over de samenhang tussen ecosysteemdiensten van de bodem, organische stofgehalte, circulariteit van gebruik van stoffstromen, adaptatie aan klimaatverandering en hiervan afgeleide verdienmodellen. Een centrum dat regionaal is ingebed maar met een (inter)nationale netwerk en uitstraling. Over vier jaar staat er een operationeel leer- en onderzoekscentrum met een onderzoekstuin, met faciliteiten zoals mesocosmossen en proefvelden voor lang lopend onderzoek, en een belevenistuin, met o.a. een bodemspeurtocht, bodempoepjes en informatie (overzicht/ tentoonstelling) over organische stof, bodems en ecosysteemdiensten. In het onderzoekscentrum kunnen agrariërs en ondernemers informatie vergaren en vragen stellen. Ook voor recreanten wordt het Kenniscentrum een interessante plek om te bezoeken

Uitvoering Landschapselementen uit Landschapvisie Zuidoost Friesland

Om het kenmerkende landschap en de landschapstypen van Zuidoost Friesland verder te versterken gaat de regio aan de slag met het opzetten van een uitvoeringsprogramma. De uitvoering is voornamelijk gericht op het aanleggen van nieuwe houtsingels. Onderhoud aan bestaande en nieuwe landschapselementen wordt vervolgens uitgevoerd door ELAN. Naast het feitelijke uitvoeringsprogramma wordt toegewerkt naar meer integraliteit met de thema's energietransitie (energie landschap), biodiversiteit, natuurinclusieve landbouw en waterberging.

VERBINDENDE THEMA'S

DUURZAME LOKALE ENERGIE MET DE MIENSKIP

Samen doen geeft energie

De energietransitie vraagt de komende decennia om grote investeringen, zowel in en rond huis als in ons landschap. Dat gaat niet vanzelf; het vraagt aanpassingen van ons allemaal. Binnen de regio gebeurt al veel rondom de energietransitie. Hier wordt bij aangesloten. Partners inventariseren samen op welk vlak een regionale aanpak meerwaarde heeft en gaan daarmee aan de slag. Met dit project zetten we in op regionale samenwerking en samenwerking met de mienskip. Lokale initiatieven, zoals energiecoöperaties en collectieve besparingsinitiatieven, dragen bij aan de vitaliteit in de dorpskernen doordat inwoners en ondernemers samenwerken. Deze lokale samenwerking bevordert tevens het maatschappelijk draagvlak voor de energietransitie en draagt bij aan energiewinst in plaats van energie-armoede.

Duurzaam toepassen openbare verlichting: natural glowing

In de regio bestaat de wens om de openbare verlichting in het buitengebied te verduurzamen. In de afgelopen decennia groeide in Nederland de totale lichtuitstoot met gemiddeld 4% per jaar. De variëteit aan vormen, kleuren (groen/wit/maanlicht) en toepassingen van licht neemt drastisch toe. Al dat licht kost veel energie en is niet altijd en overal gewenst. Zo heeft kunstlicht in de nacht een versturende werking op planten, dieren en mensen. Daarom moeten we de kernwaarde donkerte weer centraal stellen door natuurlijk, spaarzaam en duurzaam te verlichten.

Met het behouden en versterken van het landelijke en groene karakter van de gemeenten draagt dit project bij aan een verbeterde kwaliteit van de openbare ruimte. Met het toepassen van slimme technieken en reflectie wordt lichthinder en lichtvervuiling voor mens en dier tegen gegaan en zijn sterren in de avond weer zichtbaar. Daarnaast voorkomt dit project onnodig energieverbruik door energiezuinige lichtbronnen toe te passen.

HET GASTVRIJE 'ANDERE FRIESLAND'

Uitvoeringsprogramma R&T Zuidoost Friesland

Het is niet de vraag of het toerisme in Zuidoost Friesland gaat groeien, maar hoe het gaat groeien. Het project 'Het gastvrije andere Friesland' heeft als doel een slimme groei van toerisme te realiseren. Dit betekent dat we in Zuidoost Friesland een optimale balans willen ontwikkelen tussen toeristische druk en de draagkracht van de leefomgeving. Dit doen we, onder andere, aan de hand van een toeristische ontwikkelstrategie waarin de route naar

die balans wordt uitgestippeld. De invloed van corona is nog niet goed in te schatten. Wel is de kans aannemelijk dat veel Nederlanders dit jaar en ook de komende jaren in eigen land op vakantie gaan. De verwachting is daarom dat we in Noord-Nederland veel meer regionaal moeten gaan spreiden om de druk en de draagkracht van de populaire bestemmingen duurzaam in balans te krijgen.

Dit project geeft bovendien een impuls aan de bestaande regionale samenwerking tussen organisaties en netwerken van ondernemers, toerisme en recreatie platforms, de provincie Fryslân en de vijf betrokken regiogemeenten. Het zal daarmee bijdragen aan de doorontwikkeling van de ontwikkelijnen en projecten uit het uitvoeringsprogramma Zuidoost Friesland (UP ZOF). Het project zal tevens een extra stimulans geven aan versterking van een professionele organisatie voor promotie en marketing van Zuidoost Friesland. Toeristische Regiomarketing Zuidoost Friesland (TRZF), vult de inzet van de provinciale organisatie Merk Fryslân aan. Het is op regionaal niveau de verbindende factor voor de lokaal actieve promotieplatforms, ondernemers en overheden. Verbinden, ontwikkelen en vermarkten, zijn de drie lijnen waarmee bestemming 'Het gastvrije andere Friesland' wordt doorontwikkeld.

Fietspont-verbindingen (onderdeel Oostelijke poort Friese Meren)

Quick win

De integrale gebiedsaanpak Oostelijke poort Friese Meren versterkt de relatie tussen Drachten (Friese Wouden) en De Friese Meren zowel ecologisch, landschappelijk als recreatief. Dit vergroot de kansen voor leefbaarheid en werkgelegenheid, zowel op het land als over water. Onderdeel van deze aanpak is het verbeteren van de fietsverbinding bij Drachten richting Oudega en de Veenhoop. Een nieuw duurzaam en bemenst fietspontje vanaf Gaastereiland maakt de oversteek richting Opeinde/Oudega mogelijk. Vanuit Drachten ontstaat zo de mogelijkheid voor een korte en langere fietstocht via de bestaande pontverbinding bij De Veenhoop (Ie-Sicht). De populaire pontjesroute wordt daarmee uitgebreid. Hiervoor zijn twee duurzame fietsveerponten en een nieuw pad van ca. 3 km nodig, waarbij de bestaande pont bij de Veenhoop wordt vervangen door een duurzame elektrische pont. Bij uitstek een manier om de beleving van het water te versterken en inwoners en bezoekers in beweging te krijgen

TOP: recreatiegebied De Heide

Quick win

Recreatiegebied De Heide heeft een strategische ligging op het snijvlak van waterwegen en wandel- en fietspaden. Daarom is dit gebied een goede locatie voor het realiseren van een Toeristisch Overstappunt (TOP) en voorzieningen voor (water)recreanten en toeristen (nutsvoorzieningen, sanitaire voorzieningen en invulling gastheerschap) bij de 'Engelenvaart' en recreatiegebied 'De Heide'.

Zuidelijke poort (Driewegsluis)

Quick win

Zuidoost Friesland is het waard om ontdekt te worden. Onder de naam 'Het gastvrije andere Friesland', laat de regio van zich horen en laat de regio zichzelf zien. In een eerder verschenen rapport 'Visie Ruimtelijke Ontvangst', wordt aandacht besteed aan het bevorderen van het watertoerisme in Zuidoost Friesland. Een van de onderdelen is het verduidelijken van de mogelijkheden in het gebied vanuit de verschillende richtingen van waaruit de toerist Zuidoost Friesland kan bereiken. De Zuidelijke toegang, ook wel Zuidelijke Poort genoemd, heeft veel potentie. Op dit moment is het gefragmenteerd beschreven en worden verschillende deelprojecten opgepakt. Te denken valt aan het opknappen en toeristisch aantrekkelijk maken van de Driewegsluis, de Scheenesluis en de Sas Blesdijke en de daarbij behorende verbindingen. Deze aanpak leidt tot toeristische meerwaarde.

EVALUATIE EN MONITORING

Proeftuin Fries Sociaal Planbureau regionale monitor brede welvaart

Zuidoost Friesland wordt een proeftuin voor de regionale monitoring van de Brede Welvaart met het Fries Sociaal Planbureau als kennismakelaar. Bij de reflectie op de regionale ontwikkeling en beleid dient de Monitor Brede Welvaart, ontwikkeld door het CBS als hulpmiddel. Het Fries Sociaal Planbureau zorgt voor de vertaalslag naar deze regio. Het is een meerjarige en iteratieve aanpak. Ieder jaar zal naast de basisanalyse een verdiepend onderzoek plaatsvinden met een thematische focus aansluitend bij de doelen van de Regio Deal. Het resultaat is een jaarlijkse Brede Welvaart Scan voor Zuidoost Friesland.